

УДК 338.436.33 (477)

Ервін Мусаєв, аспірант Республіканського вищого навчального закладу
“Кримський інженерно-педагогічний університет”

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Розглянуто комплексні проблеми, шляхи їх вирішення та перспективи інноваційного розвитку агропромислового комплексу АР Крим. Проаналізовано стан сільськогосподарського виробництва Автономної Республіки Крим та визначено напрями інвестиційної активності в необхідних секторах галузі.

Ключові слова: інноваційний розвиток, агропромисловий комплекс, управління розвитком, інвестиційна активність, галузева організація управління розвитком агропромислового виробництва.

Лит. 8.

Эрвин Мусаев, аспирант Республиканского высшего учебного заведения
“Крымский инженерно-педагогический университет”

ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА

Рассмотрены комплексные проблемы, пути их решения и перспективы инновационного развития агропромышленного комплекса АР Крым. Проанализировано состояние сельскохозяйственного производства Автономной Республики Крым и определены направления инвестиционной активности в необходимых секторах отрасли.

Ключевые слова: инновационное развитие, агропромышленный комплекс, управление развитием, инвестиционная активность, отраслевая организация управления развитием агропромышленного производства.

Ervin Musaiev, Postgraduate of the Crimean Engineering-Pedagogical University

PROSPECTS OF THE INNOVATION DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF THE REGION

Considered complex problems, ways of their solution and prospects of innovative development of agro-industrial complex of the AR Crimea. The condition of agriculture of the Autonomous Republic Crimea analyzed and identified of investment activity in needed sectors industry.

Keywords: innovative development, agro-industrial complex, development management, investment activity, industrial management is the development of agro-industrial production.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань ефективного управління розвитком агропромислового виробництва постіндустріального типу є не тільки істотне збільшення обсягів сільськогосподарської продукції для забезпечення продовольчої безпеки держави, а й значне підвищення прибутковості й конкурентоспроможності галузі на базі ефективнішого використання економічного потенціалу агроєкосистем кожного регіону, генфонду сільськогосподарських рослин і тварин, матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

Аналіз стану сільськогосподарського виробництва Автономної Республіки Крим, що галузь повільно виходить із затижної кризи. Загальні обсяги інвестицій в основний капітал сільськогосподарства в 2010 році становили 0,48 млрд. грн., що на 25 % більше порівняно з попереднім роком. Зросли також експортні

можливості сільського господарства, насамперед щодо зерна, олії та інших видів сільськогосподарської продукції [5, С. 5, 6, 14, 32, 33, 34].

Однак економічні показники сільськогосподарської діяльності не мотивують сільськогосподарських виробників до розвитку цього виду бізнесу. Навпаки спостерігається неадекватний збільшенню обсягів виробництва рівень прибутковості в сільськогосподарських підприємствах. У 2008 році рентабельність сільськогосподарського виробництва склала 11,7 %, що на 1,9 % більше ніж у 2007 році і в 11,7 разів більше, ніж у 2005 році. У 2009 році рентабельність сільськогосподарського виробництва не підвищилася, як очікувалося, а зменшилася порівняно з 2008 роком на 7,8 відсоткових пункти і становила 3,9 %. З 1990 року основний капітал галузі зменшився в 11,6 разів. У 2010 році рентабельність сільськогосподарського виробництва за останні десять років була найвища

і склала 12,8 %, але якщо порівнювати з 1995 роком впала в 2,1 разів. Хоча вперше за цей період рентабельність виробництва продукції тваринництва склав 4,1 % і не було збитковим [6, С. 9, 10, 11].

Обмежена інвестиційна активність і спроможність власних товаровиробників та потреби у технічній і технологічній модернізації як самого виробництва, так і всієї ринкової та соціальної інфраструктури, обумовлюють потреби Автономної Республіки Крим в іноземних інвестиціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання сучасного й майбутнього інноваційного розвитку аграрного сектору вітчизняної економіки досліджуються у роботах таких науковців, як П.Т. Саблук [8], Ю.Я. Лузан, Т.В. Ларіна [3], А.Є. Данкевич [1], В.П. Рябоконт [7]. Незважаючи на це, ряд аспектів цієї актуальної проблеми у нових економічних умовах залишаються недостатньо вивченими й потребують глибших досліджень.

Метою статі є виявлення комплексних проблем, визначення шляхів їх вирішення та перспектив інноваційного розвитку агропромислового комплексу АР Крим.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи сфери іноземного інвестування у рамках реалізації інвестиційних проектів, можна стверджувати, що іноземні інвестори вкладають кошти у рентабельні та не капіталомісткі галузі, які забезпечують швидку окупність капіталу. Якщо ранжирувати сфери економіки АР Крим за розміром надходження іноземного капіталу у 2010 році, то у сільське господарство Автономії надійшло тільки 1,3 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій, тоді як значні суми зосереджено в промисловості (22,5 %), будівництві (27,9 %), транспорті (11,5 %), сфері охорони здоров'я і надання соціальної допомоги (8,5 %), готельному комплексі (8,3 %) [3, 82 – 84].

Реформування міжгалузевих відносин у напрямі більш суттєвої підтримки розвитку аграрної економіки та стимулювання позитивних соціально-економічних процесів на селі є, і передусім в умовах фінансової кризи, невідкладним завданням фінансово-економічного блоку системи управління регіону.

Крім того, слід невідкладно у процесі територіально-адміністративної реформи здійснити заходи з перетворення сільських (селищних) органів місцевого самоврядування на реальних господарників щодо управління розвитку сільських територій. Разом з тим і в сільськогосподарській галузі є достатньо резервів

підвищення її конкурентоспроможності та виконання викладеної вище соціальної місії. Більшість із них можуть бути вирішені в комплексі з досягненням стратегічного завдання штабу галузі – спрямування агропромислового виробництва на інноваційний шлях розвитку.

В нових умовах істотно змінилися тенденції щодо розвитку форм інтеграції сільського господарства з переробною промисловістю. Набули розвитку агропромислові формування, створювані юридичними та фізичними особами, які мають відповідні капітали для оренди земельних і майнових паїв у їхніх власників і купівлі переробних та інших підприємств. Активно розвиваються інтеграційні структури на базі консервних заводів. У птахівництві діють потужні інтегровані структури із замкнутим циклом виробництва м'яса бройлерів: вирощування зернових на орендованих землях, переробка зерна на комбікорм на власних потужностях, вирощування бройлерів на м'ясо, забій їх у власних цехах або орендованих потужностях, продаж м'яса у фірмових магазинах і супермаркетах.

Таким чином, галузева (секторальна) організація управління розвитком агропромислового виробництва в сучасних умовах стимулює вертикальну інтеграцію. І через формування корпоративних агропромислових об'єднань, зокрема агро холдингів – підприємницьких об'єднань корпоративного типу, заснованих на оренді розосереджених великих земельних масивів. Ці об'єднання корпоративного типу мають ряд переваг велико товарного виробництва інноваційного характеру: високий рівень спеціалізації; активне залучення інвестицій для технічного переоснащення; запровадження інноваційних технологій у виробництво і переробку сільськогосподарської продукції; виробництво продуктів харчування високої якості; можливості виходу на зовнішні ринки без посередників. Разом з тим їхня діяльність призводить до загострення соціальних проблем на селі: зростання рівня безробіття, часто нерационального використання землі, встановлення занижених внутрішньо корпоративних цін тощо [4, 3 – 15].

Тому слід сформувати необхідну законодавчу й нормативну базу аграрного землекористування, у тому числі з питань удосконалення орендних земельних відносин шляхом створення конкурентного середовища серед потенційних орендарів, захисту і гарантування прав селян-орендодавців, упорядкування відносин із працюючими стосовно справедливого розподілу доданої вартості, з органами місцевого

самоврядування та виконавчої влади в напрямі активнішої участі в розбудові сільських територій.

Ще одна комплексна проблема, яку потрібно розв'язати на шляху інноваційного розвитку соціально спрямованого агропромислового виробництва, – його диверсифікація в напрямі визначення оптимальних співвідношень виробництва рослинницької та тваринницької продукції, розвитку органічного землеробства, потужностей для виробництва біопалива, сфери сільського туризму тощо. Іншими словами, зробити сільськогосподарське виробництво еколого спрямованим.

Не слід нехтувати і тим фактом, що в наших західних сусідів розвиток зеленого туризму і оздоровчих послуг становить істотну статтю доходів у бюджети сільських домогосподарств та органів місцевого самоврядування. Очевидним стає те, що в недалекому майбутньому необхідно буде розробити спеціальну державну цільову програму з розвитку еколого спрямованого агропромислового виробництва, в якій розвиток органічного землеробства стане важливим, але не єдиним напрямом практичної екологізації сільського господарства та сільської місцевості.

Особлива роль в інноваційному спрямуванні розвитку агропромислового виробництва відводиться розв'язанню комплексної проблеми матеріально-технічного забезпечення і формування повноцінного ринку інновацій в АПК. Адаже в ринкових умовах цей ринок має виконувати як функцію постачання агропромислового виробництву нової техніки та технологій, так і функції, які в плановій економіці успішно виконували системи підвищення кваліфікації та впровадження досягнень науки і техніки.

Крім того, слід практично реалізувати заходи з реструктуризації аграрної науки й освіти у частині розвитку інфраструктури ринку інновацій в АПК, зміцнення прямих зв'язків із виробництвом. З огляду на потужний потенціал аграрної науки і наявність результатів наукових досліджень, що відповідають світовому рівню, основна проблема, яку при цьому слід вирішити, – це налагодити ефективний трансфер (впровадження у виробництво) інновацій за ринковими схемами. Тому, базуючись на цих передумовах та враховуючи світовий досвід трансферу технологій, доцільно активізувати розвиток інноваційно-підприємницької діяльності, сконцентрувавши організаційно-економічні заходи на таких напрямках реструктуризації: капіталізація результатів наукових досліджень як основи

подальших структурних перетворень; формування інфраструктури ринку інновацій в АПК через корпоратизацію науково-виробничої діяльності, посилення асоціативних зв'язків із виробництвом і розвиток інноваційного підприємства; удосконалення управління виробництвом наукоємної продукції [1, 22 – 27].

Успішна діяльність агропромислового виробництва значною мірою залежить також від формування і функціонування внутрішнього аграрного ринку та його інфраструктури, створення ефективної маркетингової мережі руху сільськогосподарської продукції від виробника до споживача, яка забезпечувала би паритетність економічних інтересів виробників, переробників і споживачів. Потрібно також сформувати систему цінового моніторингу аграрного ринку для оперативного інформування його операторів про ціни, попит і пропозицію на місцевих, регіональних, загальнодержавних та міжнародних ринках продовольства й ресурсів [2, 90 – 94].

Важливою складовою вітчизняної системи кредитного забезпечення аграрного сектору економіки України є підтримка сільськогосподарських та інших підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів. В умовах трансформаційних зрушень для сільськогосподарських підприємств має формуватися спеціальна кредитна система, для удосконалення якої слід застосувати особливі методи державного регулювання.

Малопомітне місце у загальній системі страхування посідає страхування сільськогосподарських ризиків. Сільськогосподарські підприємства не сприймають страхування як дієвий інструмент мінімізації своїх ризиків. Основні причини цього: недосконалість страхового законодавства щодо здійснення обов'язкового страхування сільськогосподарських ризиків; висока вартість страхової премії для страхувальника; використання системи “податкового кредиту” щодо компенсації частини сплаченої страхувальником страхової премії; низька страхова культура страхувальників і недостатній рівень кваліфікації працівників страхових компаній; недовіра потенційних страхувальників до страхових компаній; відсутність постійної прозорості та доступної інформації щодо їх діяльності. Розвиток страхового забезпечення сільськогосподарських підприємств дасть змогу створити основу надійної й ефективної системи агро страхування як підґрунтя для стабілізації сільськогосподарського виробництва.

Висновки. Отже, для перспективного інноваційного розвитку АПК регіону необхідно:

1. Цілеспрямовано формувати територіально-

виробничі агропромислові кластери з високим рівнем спеціалізації та концентрації галузей агропромислового виробництва для найповнішого використання природних і просторових переваг сільської території й на цій економічній базі розбудовувати соціально-економічні кластери для створення належних умов життєдіяльності сільських жителів і формування привабливого іміджу села.

Комплексні підходи до реалізації інвестиційних проектів дадуть змогу забезпечити введення в експлуатацію значущі для Автономії об'єкти агропромислового комплексу, модернізувати технологічні процеси в підприємствах, нарощувати обсяги виробництва товарів і послуг, значно покращити їхню якість, сприяти розв'язанню соціальних проблем, пов'язаних із розвитком інфраструктури АПК.

2. Подолати недоліки формування інфраструктури аграрного ринку в регіоні, оскільки безпосередні виробники сільськогосподарської продукції не мають можливості ефективно впливати на ціноутворення внаслідок монополізації ринку посередниками, що в кінцевому підсумку позначиться на рівні ринкових цін. Виробництво має стати складовою аграрного ринку, тому вкрай необхідно прийняти законодавчий акт, який повинен чітко визначити інституціональну структуру регулювання, що забезпечуватиме оптимальну взаємодію всіх продуктових сегментів ринку.

3. Для відтворення технічної бази аграрного виробництва до рівня технологічної потреби необхідно інвестувати (за 10 – 12 років) понад 12 – 15 млрд грн., що в нинішніх умовах сільськогосподарським товаровиробникам не під силу. Тому слід розробити державні цільові програми, в межах яких здійснити структурну перебудову вітчизняного сільськогосподарського машинобудування шляхом створення кількох промислово-фінансових об'єднань із розвинутою мережею дилерських пунктів, налагодженими зв'язками з аграрною наукою й кооперативними

агросервісними утвореннями сільськогосподарських виробників, що дозволить забезпечити випуск і супровід використання взаємо узгодженого комплексу сучасної техніки і новітніх технологій у сільському господарстві.

1. Данкевич А.Є. *Організаційно-економічні складові раціонального господарювання* / А.Є. Данкевич // *Економіка АПК*. – 2011. – №6. – С. 22 – 27.

2. Кінах Н.В. *Основні напрями інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств* / Н.В. Кінах // *Економіка АПК*. – 2012. – № 2. – С. 90 – 94.

3. Ларіна Т.В. *Вплив інвестиційних чинників у розвитку агропромислового комплексу Автономної Республіки Крим* / Т.В. Ларіна // *Економіка АПК*. – 2009. – № 2. – С. 82 – 84.

4. Мельник Ю.Ф., Саблук П.Т. *Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку* / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // *Економіка АПК*. – 2009. – № 1. – С. 3 – 15.

5. *Основні економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств Автономної Республіки Крим за 2010 рік / за ред. О.І. Пітюренка // Головне управління статистики в Автономній Республіці Крим. – Сімферополь, 2011. – 98 с.*

6. *Продукція сільського господарства Автономної Республіки Крим за 2010 рік / за ред. О.І. Пітюренка // Головне управління статистики в Автономній Республіці Крим. – Сімферополь, 2011. – 35 с.*

7. Рябоконт В.П., Супрун О.М. *Ефективність функціонування та удосконалення механізмів економічного регулювання аграрного виробництва* / В.П. Рябоконт, О.М. Супрун // *Економіка АПК*. – 2012. – № 6. – С. 6 – 12.

8. Саблук П.Т., Лузан Ю.Я. *Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні* / П.Т. Саблук, Ю.Я. Лузан // *Економіка АПК*. – 2011. – № 5. – С. 3 – 16.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2013

У даній публікації використано матеріал з Антологія афоризмів / Упор. Л.П. Олексієнко. – Д.: “Видавництво Сталкер”, 2004. – 704 с.

В.І. Вернадський “Біосфера і ноосфера”. – М: Наука, 1989. – С. 174.

Грасіан, Бальгасар. *Кишеньковий оракул, або Наука розсудливості, не зібрані афоризми, взяті з творів Лоренсо Грасіана*: 11 [ер. рос.] – 3-тє вид. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2005. – 276 с.

Енциклопедія афоризмов: В мире мудрых мыслей / Э. Борохов. – ООО “Издательство АСТ”, 2004. – 665, [7] с.

Календар класного керівника на 2007 – 2008 навчальний рік / Упор. Ю. Кишакевич. – Дрогобич: Коло. – 2006. – 253 с.

Літературний Львів – 2008 року.

Різдвяний подарунок. – Дрогобич: “Добре серце”, 1995. – С. 160.